

Grebelyné Kiss Evelin

Az abortusz törvényi szabályozása és megítélése napjainkban

Statutory Regulation and Different Views of Abortion in Today's World

ÖSSZEFOGLALÁS

Az abortusz napjaink egyik igen vitatott bioetikai problémája. A magzat emberi mivoltát sokan megkérdőjelezzik, mások viszont egyenesen gyilkosságnak tartják az abortuszt, pedig már az élet definiálása is komoly nehézséget okoz. A törvényi szabályozás lehetőséget ad a nők kezébe, de vajon beszélhetünk-e az abortuszról az erkölcsi dilemma említése nélkül?

Kulcsszavak: abortusz, magzat, jog, erkölcs

SUMMARY

Abortion is one of the most controversial bioethical problem today. Many people are questioning the human nature of the fetus, while others see abortion as a murder, but the definition of life also causes serious difficulties. Legislative regulation gives women a possibility, but can we talk

about abortion without mentioning the moral dilemma?

Keywords: abortion, fetus, law, morality

TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉS

Az ókori görög és római kultúrában elfogadták az abortuszt, azonban orvosok a hippokratészi eskü miatt nem végezheték, így ez a bábák feladata volt. Több száz módszert ismertek, a mechanikai eszközökön túl különböző főzetek és kenőcsök receptjei maradtak fenn, melyeket maga Hippokratész írt, és egyes receptjeiben szereplő növényekről a mai napig bizonyított, hogy abortív és fogamzásgátló hatású. „Miután a terhes asszony két napot böjtölt, dagasszál kovásztalan kenyeret közönséges magrugó levével, és ezt helyezze fel. Patkánymagból mintegy kétmaréknyit

GREBELYNÉ KISS EVELIN, MSc, biofizikus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar (grebelyne.kiss.evelin@gmail.com).

oldjál fel mézes vízben, majd add inni. [...] Tengeri skorpióepét csavarj gyapjúba, és szárítsd meg árnyékos helyen, majd helyezze fel. Közönséges magrugó magvát és égetett kagylóhéjat oldjál fel nyúlzsírt tartalmazó borban, majd gyapjúba téve helyezze fel.”¹ Az ókori görög jogban a nőnek nem volt közjogi státusza, így az önrendelkezés jogilag értelmezhetetlen volt számukra. A házasság célja elsősorban az utódnemzés volt, mely szintén összeférhetetlen az abortusz jogszerűségével. Lükurgosz és Szolón törvényei hasonló gondolkodáson alapultak: a nőknek sportolni kellett, hogy a magzat egészséges, edzett testben fejlődjék, és a nők bírják a várandóssággal járó nehézségeket, illetve a szülést (Jobbágyi, 1993b:11). Spártában tiltották az abortuszt a katonai erő utánpótlása miatt, viszont a megszületett, de alkalmatlannak ítélt csecsemőket megölték. Régészeti leletek bizonyítják, hogy az ókori Rómában végeztek abortuszt, bronztűk, horgok és gyűrűs kések álltak az orvosok rendelkezésére. Mivel azonban a római jog a fogantatástól számítja a magzat státuszjogát, védelem illette meg. Az abortuszt emberölésként kezelte a római jog, és szankcionálta (Jobbágyi, 1993b:13). Hammurápi törvényei szerint a magzatot vagyontárgyként kezelték: amennyiben nemes vetette el, pénzbürságot kellett fizetnie. Ha szolgáló vagy rab-szolganő vetélt el, akkor csak a munkáskezekről való elesést jelentette az uralkodó számára. „Ha egy awélum (szabad nemes) awélum lányát megütötte, és magzatát elvetéltette vele, 10 siglum ezüstöt fizessen a magzatért” (Harmatta, 1964:153). Mózes második könyvéből kiderül, hogy a zsidó-keresztény vallás alapjául szolgáló *Biblia* szerint életért élettel kell fizetni. „Ha férfiak veszekednek, és meglöknek vala-

mely terhes asszonyt, úgy hogy idő előtt szül, de [egyéb] veszedelem nem történik: bürságot fizessen... De ha veszedelem történik: akkor életért életet adj” (2Móz 21,22–23).

Gratianus itáliai jogász világosan fogalmaz az abortuszt illetően: „Az anyaméhben megfogamzott magzatot, aki abortusszal elpusztítja, embergyilkos.” Ettől kezdve az egyházban két, egymásnak ellentmondó irány alakult ki. Az egyik Aquinói Szent Tamás elképzelését követi, mely szerint az abortusz a test és lélek egyesülése előtt „csak” bűnnek számít, nem pedig gyilkosságnak. Valószínűleg erre az elméletre alapoz számos ország jelenlegi szabályozása, mivel egy bizonyos időpontig engedélyezik a terhesség megszakítását. A másik irány abból a kérdésből indult ki, hogy mi a teendő, ha az anya élete veszélyeztetett. Ebben az esetben az anya életének megmentése elsőbbséget élvez a magzattal szemben (Jobbágyi, 1993b:16). A 13. századtól a kereszténység a magzatot akkor tartotta értelmes lénynek, ha már megmozdult (ettől kezdve nevezte „átlelkesültnek”). Ez a felfogás évszázadokig kitartott, és csak 1869-ben távolították el a kánonjogból az átlelkesült és át nem lelkesült magzat fogalmát. Ekkortól minden abortusz gyilkosságnak számít a katolikus egyház szerint (Turai, 2012).

A MAGYAR SZABÁLYOZÁS

Az abortusz tilalma a 20. századra teljesedett ki az állam politikai és katonai megerősödése okán, így Rákosi idején Magyarországon is. A terhességmegszakítást akár öt év börtönnel is büntethették, ezért az illegális abortuszok száma rettentően megemelkedett. 1956-tól a

Ratkó-törvény feloldásával ismét nőni kezdett az abortuszok száma, majd az 1970-es években kezdett csökkenni, amikor a hormonális fogamzásgátlók kezdtek elterjedni.² A rendszerváltozás után az abortusz kérdéseit alkotmányossági szempontból is vizsgálták, az Alkotmánybíróság kétszer is foglalkozott a témával. Elsőként a 64/1991. (XII. 17.) AB határozatban járta körül az abortusz akkori szabályait: a magzat jogalanyisága nem egyértelmű, azaz a magzatot nem illetik meg ugyanazok a jogok, mint egy már megszületett személyt. A magzat élethez való joga nem korlátlan, befolyásolhatja az anya egészségéhez és önrendelkezéséhez való joga. A 48/1998. (XI. 23.) határozatban döntött az Alkotmánybíróság, kifejezett rendelkezés nincs a törvényben a jogalanyiságra vonatkozóan, tehát a magzat nem jogalany.³

A 2012. január 1-jén hatályba lépett új Alaptörvény szerint „a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg”.⁴ E szerint az állam köteles a magzatot védeni, mint keletkezésben lévő életet. Az abortusz jogi kereteit a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény és annak végrehajtási rendelete, a 32/1992 (XII. 23.) NM rendelet biztosítja. Legálisan az abortusz csak a jogszabályban meghatározott időkorláton belül végezhető el, mely a főszabály szerint maximum a terhesség 12. hetét jelenti az alábbi esetekben:

– Amennyiben az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok indokolja. Ebben az esetben két, szakmailag illetékes szakorvos megegyező véleménye szükséges.

– A magzat orvosiilag valószínűsíthetően súlyos fogyatékoságban vagy egyéb károsodásban szenved. Szintén két szakorvos egybehangzó véleményére van

szükség a genetikai tanácsadó, a prenatalis diagnosztikai központ, valamint az illetékes országos intézet által kijelölt kórházak szülészeti-nőgyógyászati osztályának orvosai közül.

– A terhesség bűncselekmény következménye. Ebben az esetben a terhes nőnek részt kell vennie egy tanácsadáson, melyen a Családvédelmi Szolgálat munkatársának kell bemutatnia a nyomozó hatóság által kiadott, a bűncselekmény megtörténtéről vagy annak alapos gyanújáról szóló igazolást.

– Az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén. A jogszabályi meghatározás szerint súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz. Írásban kell kérelmezni a súlyos válsághelyzet kinyilvánításával, mely mindössze egy aláírás. A Családvédelmi Szolgálatnál két alkalommal kötelező tanácsadáson kell részt venni, a két tanácsadás között legalább három nap várakozási időnek kell eltelnie.

A 18. hétig elvégezhető a terhesség megszakítása, ha a kérelmező korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen (pl. kiskorú). Abban az esetben is eddig az időpontig lehet abortuszt végezni, ha a nő önhibáján kívül, egészségi oknál fogva vagy orvosi tévedés miatt nem észlelte a terhességét, és abban az esetben is, ha a nő az egészségügyi intézmény vagy más hatóság mulasztása miatt lépte túl a 12 hetes időkorlátot. A terhesség a 20. hétig, az eljárás elhúzódása esetén a 24. hétig megszakítható, ha a magzat genetikai vagy teratológiai rendellenességének valószínűsége eléri az 50%-ot. Bármikor elvégezhető az abortusz, ha az anya élete van veszélyben, vagy a magzat olyan rendellenessége derül ki, mely a születés utáni élettel összeegyeztethetetlen.⁵

A terhesség engedély nélküli megszakítása bűncselekménynek minősül, melyet a Büntető törvénykönyv 163. §-a a következők szerint büntetni rendel:

Aki más magzatát elhajtja, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a magzatelhajtást

- üzletszerűen,
- a nő beleegyezése nélkül,
- súlyos testi sértést vagy életveszélyt okozva követik el.

A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a magzatelhajtás halált okoz. Az a nő, aki magzatát elhajtja vagy elhajtja, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁶

Magyarországon nincs szükség arra, hogy a várandós megindokolja, miért kívánja elvetetni a magzatot, azonban a két kötelező tanácsadáson részt kell vennie a Családvédelmi Szolgálatnál, mely legtöbbször a területileg illetékes védőnőt jelenti. A két beszélgetés között minimum három napnak el kell telnie, az első beszélgetés célja a magzat megtartására irányul (Csarmasz et al., 2016:590–591). A Patent Egyesület 2014-ben végzett kutatása alapján az első beszélgetésre 40 756 nő ment el, a második alkalmon 37 862 nő jelent meg, abortuszt viszont 36 118 esetben végeztek. Az ok viszont nem egyértelmű: valóban a védőnők sikere ez a 10%? Mivel ezeket a beszélgetéseket sok nő komoly lelki teherként, egyesek megaláztatásként élték meg, az sem kizárt, hogy aki megtehetette, inkább külföldre ment elvégeztetni a beavatkozást, így ők a magyarországi számadatokból kiesnek.⁷

Az „abortuszturizmusnak” azonban más oka is van, ez pedig az itthon még nem elérhető tablettás megoldás (Valkai,

2012). A tablettát már az 5. és 7. hét között lehet használni, és távozik a petezsák, és mivel nincs műtét, a méhúri fertőzések veszélye és az altatással járó komplikációk csökkennek, illetve nő egy későbbi problémamentes szülés esélye. Hátránya azonban, hogy az erős vérzés hetekig elhúzódhat, illetve ha a méh nem ürül ki teljesen, ugyanúgy szükség lehet vákuumszívásra vagy kaparásra. Az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet 2012 májusában regisztrálta a mifepristone és misoprostol hatóanyag-tartalmú gyógyszerkészítményt, azonban törölték a törzskönyvet, vagyis nem lehet kereskedelmi forgalomban értékesíteni, itthon nem lehet beszerezni.⁸ A *misoprostol* hatóanyag-tartalmú készítményből jelenleg kettő van forgalomban Magyarországon, itthoni indikációjuk kizárólag a vajúdas megindítására vonatkozik, tehát alkalmazásuk a 36. hét előtt kontraindikált.⁹ Nem kizárt, hogy ennek ellenére bizonyos esetekben abortusztablettaként is használják, azonban ilyen alkalmazása a hatályban lévő jogszabályok fényében illegális.

Magyarországon az ezredforduló követő évtizedben a terhességmegszakítások csökkenő tendenciát mutatnak. 2000 és 2011 között több mint egyharmadával, 59,2 ezerről 38,4 ezerre esett a művi vetélések száma, az évenkénti változás dinamikája nem volt egyenletes, de a csökkenés mindenképp figyelemre méltó (KSH, 2012). Az abortuszok száma 2010 és 2015 között 23%-kal, 2016 első negyedévében pedig további 4%-kal csökkent (Surjányi, 2016).

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

Az abortusztörvényt a következő három paraméter alapján szokták vizsgálni: hozzáférhetőség, időtartam és az engedélye-

zéshez szükséges feltételek. Európában a hozzáférhetőség változó, a teljes tiltástól a kérésre hozzáférhetőségig terjed (Farkas, 2012:21). Magyarország még a liberálisabb országok közé tartozik, Lengyelország és Írország szigorúbb, azonban Ausztriában, Finnországban, Norvégiában és Spanyolországban nincs háromnapos kötelező várakozási idő a műtét előtti két kötelező tanácsadás között. Csehországban az abortusz a terhesség 12. hetéig végezhető legálisan, de 1993 óta a társadalombiztosítás csak az egészségügyi okok miatt végrehajtott terhességmegszakítást fedezi. Franciaországban 1975 óta a terhesség megszakítása csak a 10. hétig engedélyezhető, valamint további feltételek a tanácsadáson való részvétel és az egyhetes várakozási idő. A 10. hét után akkor végezhető el az abortusz, ha a magzat súlyos testi fogyatékoságban szenved, vagy a nő egészségét veszélyezteti a terhesség, ehhez két szakorvos véleménye szükséges. Németországban egy 1995-ben alkotott törvény a fogamzás pillanatától védelemben részesíti a magzatot, emiatt ebben az országban is kötelező a terhes nőnek tanácsadáson részt vennie, melynek célja a magzat megtartására irányul. Az egészségügyi biztosítás csak alacsony jövedelem igazolása esetén fedezi az abortuszt.¹⁰

Olaszországban a terhesség első 90 napjában lehetséges annak megszakítása. Hollandiában a jogszabály szerint az abortusz a fogamzás és az életképesség közötti időszakban lehetséges, tehát nincsen konkrétan meghatározott ideje. Az életképesség elérését a 24. hét körüli időre teszik, ugyanakkor a 22. hét után csak ritkán végeznek abortuszt. A beavatkozás elvégzését mindig megelőzi egy ötnapos várakozási idő, ha a terhes nő esetleg meggondolná magát.¹¹

Európa egyik legszigorúbb országa az abortuszt illetően Lengyelország. 1993-ban született meg az a törvény, amely három esetben legitimálja a terhességmegszakítást:¹²

1. orvosi jóváhagyással a nő egészségének veszélyeztetése vagy a magzat súlyos testi fogyatékoság esetén;

2. ha a terhesség bűncselekmény eredménye (pl. nemi erőszak), amit az ügyésznek meg kell erősítenie;

3. szülői hozzájárulással kiskorú esetében.

A lengyel jog szerint bűncselekménynek minősül, ha valaki a terhesség megszakítására akarja rávenni a nőt, azonban nem bünteti a nőt, ha illegális abortuszt végeztet.

Svédországban a 18. hétig lehet a törvény szerint megszakítani a terhességet, eddig az időpontig bármilyen okból el lehet végezni. A 18. és a 22. hét között orvosi hozzájárulás szükséges, és csak egészségügyi ok miatt kérvényezhető az abortusz elvégzése. Ausztriában a kérelmezett abortusz akkor legális, ha az a nő életét, fizikai vagy lelki egészségét védi, vagy ha a magzat valószínűsíthetően súlyos fejlődési rendellenességgel születne meg. A megszakításnak az első három hónapban kell megtörténnie. Bulgáriában, Dániában, Portugáliában és Szlovákiában megengedett az abortusz, ha a terhesség első harmadában kérvényezik. Indok lehet a terhes nő gazdasági-társadalmi helyzete, vagy ha a magzat valószínűleg fejlődési rendellenességben szenved, illetve ha a terhesség nemi erőszak eredménye. Romániában az abortusz a terhesség 14. hetéig törvényes. Belgiumban az abortusz kérelemre legális. Észtországban, Görögországban, Lettországban, Litvániában, Szlovéniában szintén engedélyezett. Cipruson, Luxem-

burgban és Spanyolországban úgy nem kerülhet sor abortuszra, hogy a nő kérelmezi, de elvégezhető a beavatkozás, ha az a nő egészségének megóvása érdekében történik, vagy ha a magzatnak valószínűsíthetően valamilyen rendellenessége van, illetve abban az esetben is, ha a terhesség nemi erőszak következménye, vagy ha a nő hátrányos társadalmi és/vagy gazdasági helyzetben él. Máltán minden esetben illegális a terhesség megszakítása, még akkor is, ha ez a nő életét veszélyezteti.¹³

A tengerentúlon, például Kanadában 1988-ban eltörölték az abortusztörvényt a nők jogaira hivatkozva, a nem kívánt terhesség megszakítását gyógyszeres kezelésnek minősítették (Új Ember, 2018). Kanadával együtt összesen hét országban engedélyezik az abortuszt a terhesség késői szakaszában: Észak-Korea, Kína, Hollandia, Szingapúr, Vietnám és az Egyesült Államok (Ráti, 2018).

Az angolszász területeken nincs egyetemes szabályozás. Angliában, Skóciában és Walesben a terhesség a 28. hétig megszakítható, ha az anya életét, testi és lelki egészségét veszélyezteti, illetve ha a magzat valószínűsíthetően súlyos fogyatékossággal születne. Írországból viszont az abortusz csak akkor engedélyezhető, ha a terhesség a nő életét veszélyezteti. Az abortusztilalom feloldásáról népszavazást tartottak 2018 májusában, ahol a többség a tilalom eltörlésére szavazott, mely eredmény gyökeresen megváltoztathatja az ír nők életét (Hvg.hu, 2018).

Az Egyesült Államok összes tagállamában 1967-ig védelemben részesítették a magzat életét, egyetlen kivétellel: ha az anya életét veszélyezteti (Grmela, 1992:681). A Legfelsőbb Bíróság döntésével irányt mutatott a tagállamoknak, a terhességet három 12 hetes trimeszterre

osztotta. Az első trimeszterben az államok nem szabályozhatják az abortuszt azon túl, hogy a beavatkozást engedéllyel rendelkező orvosnak kell végeznie biztonságos egészségügyi intézményben. A második trimeszter alatt az állam úgy szabályozhatja a terhesség megszakítását, amely előírás észszerűen kapcsolódik a nő egészségéhez. A harmadik trimeszterben az állam érdeke, hogy óvja a magzatot mint potenciális életet, és ez megelőzi az anya magánélethez való jogát. Ennek oka, hogy a magzat a terhesség 23. hetéig nem tekinthető életképesnek, emiatt nem tulajdoníthatnak neki anyától független jogokat. Tehát az állam csak a harmadik trimeszterben tilthatja meg az abortusz elvégzését, kivéve, ha az a nő egészségének megóvása céljából történik.¹⁴ A Legfelsőbb Bíróság az emberi méltóság alapjának a méhen kívüli önálló életre való képességet jelölte meg, viszont az orvostudomány fejlődésével ez a határvonal egyre korábbra tehető (Jobbágyi, 1993a:104).

ERKÖLCSI DILEMMA

Az abortusz kapcsán felmerülő erkölcsi dilemmát nem lehet figyelmen kívül hagyni, függetlenül a törvényben megfogalmazott lehetőségektől. Az orvosok nem kötelezhetőek a terhességmegszakítás elvégzésére vallás- és lelkiismereti szabadság alapon, kivéve akkor, ha a terhes nő életveszélyben van. Ezzel együtt minden olyan egészségügyi intézményben, ahol van szülész-nőgyógyászat, biztosítani kell legalább egy szakorvost, aki a beavatkozást elvégzi.¹⁵

A konzervatív csoport megítélése szerint a már megtermékenyített petesejt „potenciálisan egy erkölcsi személy, egy

gondolkodó ember” (Kovács, 2006:307). Tehát mint potenciális létezőt veszik alapul, akiben benne rejlik az emberré válás lehetősége, ezzel kifejezve, hogy az emberi élet morális státusza a megtermékenyítés pillanatától számítható. Eszerint ugyanazok a jogok illetik meg a magzatot, mint egy már megszületett személyt. A liberális nézőpont ezzel szembemegy, az anya önrendelkezési jogát részesíti előnyben. A mérsékelt álláspont képviselői valahol e két nézőpont között helyezkednek el: a magzat élethez való joga¹⁶ és a nő önrendelkezési joga egyaránt fontos. Emiatt az abortuszt a magzat egy bizonyos fejlettségi szintjének eléréséig elfogadják (Gradwohl, 2015).

A katolikus egyház egyértelműen állást foglal az abortusz ellen: „súlyos bűn, mivel egy ártatlan életnek vet véget” (MNO, 2016). 2016-ban Ferenc pápa azonban minden római katolikus papra kiterjesztette a terhességmegszakításon átesett nők feloldozásának jogát, amely korábban csak a püspökök és a különleges gyóntatópapok kiváltsága volt (HVG, 2016). Magyarországon először az 1990-es években került sor közvélemény-kutatásra az abortusszal kapcsolatban. A kutatásból kiderült, hogy az emberek többsége az életet a fogantatás pillanatától számítja. A terhességmegszakítások nagy része a szociális helyzetre való hivatkozás indokával történt, de ezt a megkérdozettek nem fogadták el megfelelő magyarázatként. Más okokkal, mint például az orvosi, genetikai vagy életkori indokokkal elfogadóbbnak bizonyultak (Jobbágyi, 1992:292–293).

Az abortusz megítélése megosztja a társadalmat és az orvosokat egyaránt, ugyan senki nem örül neki, szükséges rosszként sokan elfogadják. A kérdést tárgyvalva nem egyszerű állást foglalni, és

ez nem is célom. Ugyanakkor úgy gondolom, hogy ha a törvényi szabályozás megengedi az abortusz elvégzését, azt a lehető legkevésbé megterhelővé kellene tenni – fizikailag és lelkileg egyaránt.

JEGYZETEK

- ¹ <http://nsppress.hu/az-abortusz-tortenete-i/>.
- ² <http://nsppress.hu/az-abortusz-tortenete-iii/>.
- ³ <https://tasz.hu/betegjog/terhesseg-megszakitas-hazai-szabalyozasa-0>.
- ⁴ Magyarország Alaptörvénye, II. cikk, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV.
- ⁵ <http://abortusz.info/jogi-szabalyozas-gyakorlat>.
- ⁶ 2012. évi C. törvény a Büntető törvénykönyvről 163. § Magzatelhajtás, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200100.TV&pagenum=2>.
- ⁷ <http://abortusz.info/kutatas/2014>.
- ⁸ www.ogyei.gov.hu/gyogyszeradatbazis/index.php?action=show_details&item=34184 (2018.03.08.)
- ⁹ www.ogyei.gov.hu/gyogyszeradatbazis/index.php?action=show_details&item=162746, www.ogyei.gov.hu/gyogyszeradatbazis/index.php?action=show_details&item=84268.
- ¹⁰ <https://tasz.hu/betegjog/az-abortusz-kulfoldi-szabalyozasa>.
- ¹¹ <https://tasz.hu/betegjog/az-abortusz-kulfoldi-szabalyozasa>.
- ¹² <https://tasz.hu/betegjog/az-abortusz-kulfoldi-szabalyozasa>.
- ¹³ <https://tasz.hu/betegjog/az-abortusz-kulfoldi-szabalyozasa>.
- ¹⁴ <http://family.findlaw.com/reproductive-rights/abortion-and-the-law-background.html>.
- ¹⁵ <http://abortusz.info/jogi-szabalyozas-gyakorlat>.
- ¹⁶ Az élethez való jog más aspektusairól lásd Bányai-Verzár, 2017; Bódi, 2008a; 2008b.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bányai Dávid – Verzár Zsófia (2017): Gondolatok az eutanázia hazai szabályozásáról és gyakorlatáról. *Belügyi Szemle*, 65. évf., 9. sz., 63–71.
- Bódi Stefánia (2008a): A halálbüntetés nemzetközi története és megítélése – érvek és ellenérvek. *Hadtudomány*, 18. évf., 3–4. sz., 127–139.

- Bódi Stefánia (2008b): A halálbüntetés hazai szabályozásának története, különös tekintettel a katonai bűncselekményekre. *Hadtudományi Szemle*, 1. évf., 2. sz., 47–53.
- Csarmasz Eszter – Tóth Kata Otilia – Tóth Rebeka Bernadett (2016): A várandósság megszakítása [abortusz]. *Élet és Tudomány*, 71. évf., 19. sz., 590–591.
- Farkas Zita (2012): Az abortusz szigorítása, mint nemzeti „emancipáció”. *Társadalmi Nemek Tudománya*, 2. évf., 2. sz., 113–131.
- Gradwohl Edina (2015): Az abortusz megítélése az antik világban. *Kaleidoscope*, 6. évf., 11. sz., 1–11.
- Grmela Zoltán (1992): Az abortuszkérdés szabályozása az Egyesült Államokban. *Magyar Jog*, 39. évf., 11. sz., 681–689.
- Harmatta János (1964): *Ókori keleti történeti chrestomathia*. Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest.
- HVG (2016): Meggyónható az abortusz. Megbocsátó egyház. *HVG*, 38. évf., 48. sz.
- HVG.hu (2018): Írország – újabb zöld jelzés az abortusz-népszavazásnak. *HVG.hu*, http://hvg.hu/vilag/20180309_Irorszag_ujabb_zold_jelzes_az_abortusznepszavazasnak (Letöltés: 2018. március 12.).
- Jobbágyi Gábor (1992): A méhmagzat életjogának társadalmi összefüggései. *Magyar Jog*, 39. évf., 5. sz., 289–294.
- Jobbágyi Gábor (1993a): A méhmagzat életjoga és az abortuszkérdés az USA és Anglia jogalkotásában és bírói gyakorlatában. *Jogtudományi Közöny*, 48. évf., 3. sz., 100–109.
- Jobbágyi Gábor (1993b): A méhmagzat jogi helyzete és védelme. A terhességmegszakítás ellen az ókori és középkori jogokban. *Magyar Jog*, 40. évf., 1. sz., 9–17.
- Kovács József (2006): *A modern orvosi etika alapjai. Bevezetés a bioetikába*. Medicina Kiadó, Budapest.
- KSH (2012): Terhességmegszakítások demográfiai jellemzői. *Statisztikai Tükör*, 6. évf., 110. sz. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/terhessegmegsz11.pdf> (2018.03.12.)
- MNO (2016): A pápa kiterjesztette az abortusz megbocsátásának jogát. *Magyar Nemzet online*, november 21., <https://mno.hu/kulfold/ferenc-papa-kiterjesztette-az-abortusz-megbocsatasanak-jogat-1372518> (Letöltés: 2018. március 12.).
- Ráti József (2018): Donald Trump támogatja az abortuszellenes felvonulókat. *Index*, január 20., <https://index.hu/kulfold/2018/01/20/donald-trump-abortusz-usa/> (Letöltés: 2018. március 11.).
- Surjányi Dávid (2016): Végre lassabban fogy a magyar! *Hetek*, 20. évf., 48. sz., www.hetek.hu/belfold/201612/vegre_lassabban_fogy_a_magyar.
- Turai Julianna (2012): Az abortusz történelmi gyökerei. *Hetek*, 16. évf., 41. sz., www.hetek.hu/hit_es_ertekek/201210/az_abortusz_tortelenmi_gyokerei.
- Új Ember (2018): Abortusztörvény készül Kanadában. *Új Ember*, február 11., <https://ujember.hu/abortusztorveny-keszul-kanadaban> (Letöltés: 2018. március 11.).
- Valkai Nikoletta (2012): Bécsbe mennek abortuszra a magyar nők. *Index*, október 26., <https://index.hu/belfold/2012/10/26/abortuszturizmus/> (Letöltés: 2018. március 11.).